

Kontrollplan 2026–2029

Kontrollområde: Livsmedel

Kontrollmyndighet: Österåkers kommun

Dnr: MHN-2025-2090-012

Innehåll

1 Sammanfattning	3
2 Gemensamma mål för myndigheterna i livsmedelskedjan	4
2.1 Fokusområden och mål 2026–2029	5
2.2 Miljö- och hälsoskyddsnämndens mål för livsmedelskontrollen.....	9
Operativa förutsättningar	11
Effektmål.....	12
Nyckeltal	13
3 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet	14
3.1 Behörig central myndighet.....	14
3.2 Behörig myndighet för kontrollen.....	14
3.3 Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna	14
3.4 Ansvarsfördelning inom den behöriga myndigheten	15
4 Samordning	15
4.1 Samordning mellan behöriga myndigheter	15
4.2 Samordning inom behöriga myndigheter.....	16
4.3 Delegering av uppgifter inom den offentliga kontrollen.....	16
5 Befogenheter och resurser för kontrollen.....	16
5.1 Kontrollmyndighetens befogenheter.....	17
5.2 Kontrollpersonal och utrustning.....	17
5.3 Finansiering av kontrollen.....	19
5.4 Kompetenskrav och utbildning	21
6 Organisation och utförande av kontrollen.....	21
6.1 Registrering och godkännande av kontrollobjekt	21
6.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll	22
6.3 Rutiner för utförande av kontroll	22
6.4 Provtagning och analys	24
6.5 Rapportering av kontrollresultat	25
6.6 Öppenhet i kontrollen.....	25
7 Sanktioner - åtgärder bristande efterlevnad av lagstiftningen.....	27
8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen.....	29
8.1 Uppföljning	29
8.2 Revisioner	29
8.3 Utvärdering	30
9 Beredskap	30
10 Sveriges Nationella kontrollplan.....	32

1 Sammanfattning

Kontrollplan är den operativa kontrollmyndighetens beskrivning av hur de krav som ställs på offentlig kontroll inom livsmedelskedjan uppfylls av myndigheten. Kraven finns bland annat i Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel.

Kontrollplanen beskriver hur den offentliga kontrollen är organiserad i Österåkers kommun, hur kontrollen genomförs och vilka resurser som finns. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun är kontrollmyndighet för livsmedelskontrollen som bedrivs i kommunen.

Kontrollen grundar sig på gällande lagstiftning och vägledningar, samt de risker som finns klarlagda utifrån den bedömning som görs för varje enskild livsmedelsverksamhet. En grund för kontrollplanen är också tidigare erfarenheter och resultat.

Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel, 3e § ska kontrollmyndigheten fastställa en plan för myndighetens livsmedelskontroll. Planen ska avse en period om minst tre år och omfatta samtliga områden som myndigheten ansvarar för. Miljö- och hälsoskyddsnämndens behovsutredning gäller för tre år medan livsmedelskontrollens kontrollplan följer livsmedelsverkets fleråriga kontrollplan och därmed är upprättad för en fyra års-period och revideras inför varje nytt verksamhetsår. Kontrollplanen fastställs i likhet med behovsutredningen av Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Livsmedelskontroll utförs för att verifiera efterlevnaden av bestämmelser som syftar till att förhindra, undanröja eller reducera hälsorisker. Kontrollen utförs också för att säkerställa att alla aktörer i livsmedelskedjan konkurrerar på lika villkor och för att skydda konsumenternas intressen, exempelvis genom kontroll av märkning och annan konsumentinformation. Ett grundkrav i lagstiftningen är att den offentliga kontrollen är effektiv, i betydelsen att den har avsedd effekt (se artikel 5.1a i förordning (EU) nr 2017/625).

Myndighetsmålen beskriver vissa operativa förutsättningar för en fungerande kontrollprocess och en livsmedelskontroll som ger avsedd effekt. Målen finns i nationella kontrollplanen (NKP).

Målen

- ✓ Alla kontrollmyndigheter har en plan för kontrollen inom sitt område för att utföra kontroll i tillräcklig omfattning.
- ✓ Alla kontrollmyndigheter planerar och utför kontroll med fokus på de största riskerna och på det som på ett avgörande sätt kan vara vilseledande för konsumenterna
- ✓ Alla kontrollmyndigheter har rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma dess risker

- ✓ Alla kontrollmyndigheter använder de kontrollmetoder som är bäst lämpade för att upptäcka avvikelser inom de områden man kontrollerar
- ✓ Alla kontrollmyndigheter vidtar de åtgärder som är nödvändiga så att de avvikelser som upptäckts i kontrollen åtgärdas inom utsatt tid samt följer sedan upp (verifierar) att avvikelser åtgärdas

2 Gemensamma mål för myndigheterna i livsmedelskedjan

De övergripande målen för livsmedelskedjan har utarbetats av myndigheterna gemensamt. Målen är fastställda av generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Statens veterinärmedicinska anstalt, och de gäller samtliga myndigheter i livsmedelskedjan.

Målen utgår från syftet med EU:s livsmedelslagstiftning. Se förordningarna (EG) nr 178/2002, (EU) 2016/2031 och (EU) 2017/625.

Övergripande mål	Önskad effekt
Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt. Alla livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur eller ämnen går att spåra genom hela kedjan från jord till bord.	Ingen ska bli sjuk eller lurad, konsumenterna har en god grund för val av produkt och har förtroende för myndigheternas verksamhet. Aktörer i livsmedelskedjan konkurrerar på lika villkor.
De livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisk.	De livsmedelsproducerande djuren hanteras väl och är friska. De växter som används för livsmedels- och foderproduktion är sunda och fria från växtskadegörare.
Aktörerna i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras eget ansvarstagande.	Aktörerna har tilltro till myndigheternas övervakning, kontroll, rådgivning och andra insatser och upplever dessa meningsfulla. Det ska vara lätt att göra rätt. Detta bidrar till att stärka förtroendet för deras produkter och att

Övergripande mål	Önskad effekt
	konsumenterna får säkra livsmedel och inte blir lurade.
De samverkande myndigheterna tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.	Myndigheterna har en optimal samverkan och förtroende för varandras sätt att ta ansvar för sin respektive del i livsmedelskedjan, inklusive beredskap, så att den gemensamma effektiviteten ökar. Kontrollverksamheten är regelbunden, riskbaserad, likvärdig och rättssäker samt ger avsedd effekt.

Livsmedelskedjan omfattar livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Kontrollplanen omfattar även kontroll av animaliska biprodukter i livsmedelslokaler.

2.1 Fokusområden och mål 2026–2029

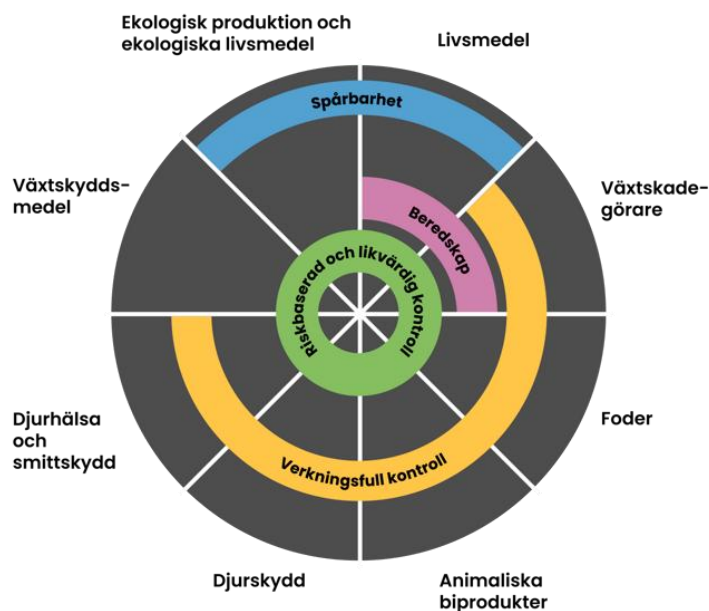
Inför målperioden 2026–2029 har Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket tagit fram en ny gemensam målstruktur för kontrollen inom livsmedelskedjan och tillsynen enligt miljöbalken. Den nya strukturen ersätter tidigare operativa mål. Målstrukturen gäller både den nationella kontrollplanen (NKP) och den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken.

Det nya tillvägagångssättet innebär att man inom varje kontrollområde först fastställer fokusområden, med utgångspunkt i lagstiftning, tillsynsbehov, tidigare erfarenheter och framtida utmaningar. Därefter formuleras mål och indikatorer, följt av konkreta aktiviteter för att uppnå målen.

För perioden 2026–2029 har myndigheterna valt ut fyra gemensamma fokusområden:

- Riskbaserad och likvärdig kontroll
- Verkningsfull kontroll
- Beredskap
- Spårbarhet.

Varje kontrollområde berörs av ett eller flera fokusområden – men inte alla kontrollområden omfattas av alla fyra fokusområden. Figuren nedan visar vilka kontrollområden som berörs av vilka fokusområden.

Det finns åtta kontrollområden inom livsmedelskedjan som omfattas av målperioden 2026–2029. Sju av dessa berörs av ett eller flera fokusområden.

Fokusområde: Riskbaserad och likvärdig kontroll

Motivering	Mål
Livsmedelsverket ska verka för en riskbaserad, effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela Sverige. - Hur mycket kontroll - Hur den går till. - Avvikelsehantering	1: Livsmedelskontrollen i Sverige blir mer riskbaserad Kontrollvägledande aktiviteter • Inga aktiviteter i nuläget. Kontrollmyndigheternas aktiviteter • Utföra riskklassad kontroll. Indikatorer för måluppföljning. • Befintliga nationella indikatorer för riskbaserad kontroll. • Andel av myndigheterna som har utfört alla aktuella aktiviteter. Mål 2: Livsmedelskontrollen i Sverige blir mer likvärdig. Kontrollvägledande aktiviteter. • Inga aktiviteter i nuläget. Kontrollmyndigheternas aktiviteter.

Motivering

Mål

- Inga aktiviteter i nuläget.

Indikatorer för måluppföljning.

- Befintlig nationell indikator för likvärdig kontroll.

Mål 3: Avvikelse hanteras mer effektivt och enhetligt.

Kontrollvägledande aktiviteter.

- Inga aktiviteter i nuläget.

Kontrollmyndigheternas aktiviteter.

- Inga aktiviteter i nuläget.

Indikatorer för måluppföljning.

- Befintlig nationell indikator för avvikelseuppföljning.
- Likvärdighet i avvikelseuppföljning.

Fokusområde: Spårbarhet

Motivering

Mål

Spårbarhet är ett grundkrav för alla företagare i hela livsmedelskedjan.

- Ett verktyg som kan användas både för att spåra icke säkra livsmedel och som ett sätt att bekräfta att den information som ges om ett livsmedel är korrekt.
- Syftet är att säkerställa livsmedelssäkerhet och redlighet.
- Ett välfungerande spårbarhetssystem gör det möjligt att snabbt återkalla livsmedel som inte är säkra.

1: Kontroll av spårbarhet utförs mer effektivt och ändamålsenligt som en naturlig del av kontrollen, med fokus på att säkerställa livsmedelssäkerhet och konsumenters intressen.

- Minst en person från varje kontrollmyndighet har senast under 2026 gått Livsmedelsverkets digitala utbildning ”Kontroll av bedrägliga och vilseledande ageranden”.
- Användningen av Livsmedelsverkets digitala vägledningsmaterial kopplat till spårbarhet används i ökande grad år för år.
- Andel livsmedelsanläggningar som minst en gång under de senaste fem åren kontrollerats med avseende på spårbarhet.
- Andel av de genomförda kontrollerna där området spårbarhet har kontrollerats.

Kontrollvägledande aktiviteter

- Livsmedelsverket sätter samman referensgrupper inom området spårbarhet. Kommunala kontrollmyndigheter och länsstyrelser bjuds in till referensgrupper. Detta utförs 2026.

Motivering

Mål

- Livsmedelsverket utvecklar under 2027 sitt stödmaterial om spårbarhet och spårbarhetskontroller på Kontrollwiki.
- Livsmedelsverket följer upp om spårbarhetskontroller genomförs som en rutinmässig kontrollpunkt och utvärderar resultaten av kontrollerna genom myndighetsrapporteringen under 2026–2029.

Fokusområde: Beredskap

Motivering

Fokusområdet innebär att kontrollmyndigheterna har beredskap för kris och krig. Detta innebär att riskbaserad livsmedelskontroll kan ske även vid yttre störningar. Genom fokusområdet kan Livsmedelsverket utveckla sitt arbete för stötta kontrollmyndigheterna i dessa frågor.

Mål

1: Kontrollmyndigheterna har bättre förmåga att hantera samhällsstörningar, även under kris och krig.

Kontrollvägledande aktiviteter.

- Livsmedelsverket genomför under 2026 webinarier.

Kontrollmyndigheternas aktiviteter.

- Kontrollmyndigheterna deltar i webinarier. • Minst en person per kontrollmyndighet går e-utbildningen “Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap” under 2026.
- Kontrollmyndigheterna uppdaterar sin beredskapsplan.
- Kontrollmyndigheterna genomför beredskapsövningar.

Indikatorer för måluppföljning.

- Andel kontrollmyndigheter har deltagit i något av Livsmedelsverkets webinarier under 2026.
- Andel kontrollmyndigheter som har gått e-utbildningen “Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap” senast under 2026.
- Andel kontrollmyndigheter som har en beredskapsplan som har uppdaterats under perioden 2026–2029.
- Andel kontrollmyndigheter har genomfört minst en beredskapsövning per år.

Animaliska biprodukter

Det ska finnas operativa förutsättningar för att nå den avsedda effekten inom kontrollen av animaliska biprodukter. De operativa förutsättningarna är några av de

krav som EU-lagstiftningen ställer på kontrollmyndigheter och ska användas tillsammans med de nationella målen för livsmedelskedjan. Målen för kontroll av animaliska biprodukter under målperioden 2026–2029 är:

- kontrollmyndigheterna ska genomföra regelbundna samsynsövningar inom kontrollområdet animaliska biprodukter i syfte att säkerställa en likvärdig kontroll.
- kontrollmyndigheterna ska arbeta för att säkerställa ändamålsenliga register för kontrollplanering och kontrolluttag inom kontrollområdet animaliska biprodukter.
- kontrollmyndigheterna deltar i dialogmöten där kontrollresultat, trender och kontrollplanering inom kontrollområdet animaliska biprodukter står i fokus.

Läs mer om animaliska biprodukter på Jordbruksverkets hemsida: [Kontroll inom området animaliska biprodukter - Jordbruksverket.se](https://jordbruksverket.se/kontroll-inom-området-animaliska-biprodukter)

Målens giltighetstid

Målen och prioriteringarna har generellt sett samma giltighetstid som den nationella kontrollplanen om inget annat anges. Det innebär att målen är långsiktiga och att uppföljning och utvärdering i regel sker tidigast året efter att en aktivitet har genomförts. Resultaten redovisas i Rapporten om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan.

2.2 Miljö- och hälsoskyddsnämndens mål för livsmedelskontrollen

Med utgångspunkt från de gemensamma målen i den nationella kontrollplanen bör varje myndighet formulera egna mål för sin kontrollverksamhet. Målen bör vara mätbara och kunna följas upp.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer under 2026 - 2029 bland annat att arbeta inom följande mål:

Fokusområde: Riskbaserad och likvärdig kontroll

Mål 1, Livsmedelskontrollen i Sverige blir mer riskbaserad.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ska arbeta för att effektivt och rättssäkert utföra riskklassad kontroll enligt god kontrollsed och kontrollfrekvens.

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningens aktiviteter.
 - Kontroll sker i enlighet med verksamheternas fastställda kontrollfrekvens.
 - Nystartade livsmedelsverksamheter ska prioriteras.

Mål 2, Livsmedelskontrollen i Sverige blir mer likvärdig

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ska genom samsynsövningar och samsynsinspektioner arbeta för en mer likvärdig bedömning och uppföljning av alla typer av avvikelser.

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningens aktiviteter.
 - Regelbundna samsynsinspektioner.
 - Regelbundna avstämningsmöten.

Mål 3: Avvikelser hanteras mer effektivt och enhetligt

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningens aktiviteter.
 - Kontinuerlig uppföljning av att avvikelser följs upp.

Fokusområde: Spårbarhet

Mål, Kontroll av spårbarhet utförs mer effektivt och ändamålsenligt som en naturlig del av kontrollen, med fokus på att säkerställa livsmedelssäkerhet och konsumenters intressen.

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningens aktiviteter.
 - Livsmedelsinspektörerna genomför e-utbildningen ”Kontroll av bedrägliga och vilseledande ageranden”.
 - Alla livsmedelsanläggningar ska minst en gång under de senaste fem åren kontrollerats med avseende på spårbarhet.
 - Förvaring, hantering och utlämnande av animaliska biprodukter som uppstår på livsmedelsanläggningar granskas. Då Österåkers kommun inte har några livsmedelsverksamheter med större risker gällande animaliska biprodukter sker kontrollen i liten omfattning. Under 2026 utförs kontroller av animaliska biprodukter i första hand på livsmedelsbutiker som styckar och förpackar animalier. *G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Tillsynsplan\2026\Tillsyn och kontrollplaner\Plan för kontroll av animaliska biprodukter*

Att verifiera att information och dokumentation i hela kedjan är korrekt, bidrar till säkra livsmedel, friska djur och växter och att ingen blir lurad. För att nå full spårbarhet, för att informationen ska bli rätt och att ingen bli lurad behöver vi utveckla vårt samarbete och våra metoder och underlätta för företagen att göra rätt men också samarbeta med branscherna för att upptäcka fusk.

Spårbarhet är en grundförutsättning för att säkerställa livsmedelssäkerhet, upptäcka bedrägerier och kunna återkalla produkter vid behov. Kraven på att kunna spåra ett steg framåt och ett steg bakåt gäller alla led i livsmedelskedjan och ska alltid kunna kontrolleras. I fokusområdet ingår också spårbarhetskontroll, vilket innebär att man genom spårbarhets- och massbalanskontroller kontrollerar mängden av en viss råvara, från inköp till färdig produkt för att säkerställa att det inte säljs mer än vad som faktiskt köpts in.

Träning och erfarenhetsutbyte är viktiga delar för att nå en likvärdig kontroll inom området.

Fokusområde: Beredskap

Mål, Kompetensutveckling och styrande dokument.

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningens aktiviteter.
 - Livsmedelsinspektörerna deltar i webinarier om beredskap under 2026.
 - Livsmedelsinspektörerna genomför e-utbildningen “Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap” under 2026.
 - Miljö- och hälsoskyddsavdelningen uppdaterar sin beredskapsplan enligt Livsmedelsverkets handbok Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap.
 - Livsmedelsinspektörerna genomför minst en beredskapsövning under kommande år.

Förutom de delar i fokusområdena som direkt berör kontrollen så ska:

- Rutiner och uppdateras under 2026.

Dessutom ska:

- Deltagande vid av Livsmedelsverket framtagna digitala utbildningar som främjar samsyn och en likvärdig kontroll ske löpande.
- Minst en egen beredskapsövning ska genomföras på miljö- och hälsoskyddsavdelningen varje år under målperioden. Beredskapsövningen behöver inte omfatta livsmedel, dricksvatten eller växtskyddsmedel vid varje tillfälle, men det är en fördel om kontrollområdena berörs i något avseende.
<https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/publikationer/handbocker-och-verktyg/seminarieovningar-for-livsmedelskontrollen/>.
- Övningar och diskussioner kring att förutse, förebygga och förhindra hot, våld och otillåten påverkan så långt det är möjligt, ska motverka risken att i tjänsteutövningen riskera att påverkas genom hot, trakasserier eller påtryckningar som kan minska förtroendet för rättsstaten och de beslut som fattas. Otillåten påverkan kan skapa en otrygg arbetsmiljö för de anställda och leda till stress, rädsla samt svårigheter att utföra sitt uppdrag.
- Brottsförebyggande arbete i den dagliga kontrollen och tillsynen ska förhindra och försvåra livsmedelsfusk men även uppmärksamma och förmedla information som indikerar brottsligt förfarande inom andra områden.

Operativa förutsättningar

Vissa förutsättningar måste finnas inom alla myndigheter för att den offentliga kontrollen ska nå den avsedda effekten. De operativa förutsättningarna är några av

de krav som EU-lagstiftningen ställer på kontrollmyndigheter och ska användas tillsammans med de nationella målen för livsmedelskedjan. De fem operativa förutsättningarna som miljö- och hälsoskyddsavdelningen är:

1. Alla kontrollmyndigheter har en plan för den offentliga kontrollen inom sitt område för att utföra kontroll i tillräcklig omfattning.
2. Alla kontrollmyndigheter planerar och utför offentlig kontroll med fokus på de största riskerna och på det som på ett avgörande sätt kan vara vilseledande för konsumenterna.
3. Alla kontrollmyndigheter har rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma dess risker.
4. Alla kontrollmyndigheter använder de kontrollmetoder som är bäst lämpade för att upptäcka avvikelser från lagstiftningen inom det område man kontrollerar.
5. Alla kontrollmyndigheter vidtar de åtgärder som är nödvändiga så att de avvikelser som upptäcks i kontrollen åtgärdas inom utsatt tid. Myndigheterna följer sedan upp (verifierar) att avvikelserna åtgärdas.

Effektmål

Livsmedelsverket fastställt indikatorer som kan användas vid uppföljning av livsmedelskontrollen i landet, både på enskild myndighetsnivå och nationellt. Indikatorer ska vara mätbara och ange i vilken grad ett önskat tillstånd uppnås. Det önskade tillståndet handlar i det här fallet om att livsmedelskontroll utförs på ett sätt som är i enlighet med lagstiftningens krav. Både vad gäller krav i den EU-gemensamma kontrollförordningen och Livsmedelsverkets föreskrifter om offentlig kontroll, men också vissa krav på myndigheter som finns i bland annat förvaltningslagen.

Sju ledord har fastslagits inom Livsmedelsverkets arbete med god kontrollsed, för att ange verkets syn på bra livsmedelskontroll.

Livsmedelsverket anser att när kontroll utförs enligt god kontrollsed och på bästa möjliga sätt är den:

- **Verkningsfull.** Kontrollen åstadkommer ett resultat enligt lagstiftningens syfte och mål.
- **Riskbaserad.** Den kontroll som har störst betydelse för konsumenternas hälsa och intressen prioriteras.
- **Rättssäker.** De behöriga myndigheternas arbete utgår ifrån och verkar inom lagstiftningens ramar. Enskildas rättigheter och skyldigheter respekteras och värnas.
- **Enhetlig och likvärdig.** Arbetssättet är enhetligt och ger ett likvärdigt resultat. Kontrollen som genomförs följer stegen i kontrollprocessen.
- **Tydlig.** Kontrollen är tydlig gentemot de livsmedelsföretag som kontrolleras i allt från vad man kontrollerar till vilka krav som ställs på företagaren om avvikelser upptäcks.

- **Objektiv.** De bedömningar som görs i kontrollen är sakliga och opartiska. Varje beslut vilar alltid på ett sakligt underlag.
- **Systematisk.** Kontrollen följer en given metod där varje steg genomförs och ger ett enhetligt arbetssätt.

Livsmedelsverket har sett ett behov av att följa upp kontrollen på ett mer systematiskt sätt. Därför införs nu ett antal indikatorer som ska mäta hur väl kontrollen lever upp till de fyra principerna för god kontrollsed: kontrollen ska vara riskbaserad, verkningsfull, rättssäker och likvärdig.

Indikatorerna ska göra det möjligt både att jämföra resultaten mellan olika myndigheter och att identifiera områden där kontrollen behöver förbättras. Detta ger en bra grund för att prioritera insatser, som till exempel utbildning och vägledning. En central del i uppföljningsmodellen är ett index som väger samman resultaten från indikatorerna och ger en helhetsbild av hur väl olika myndigheter utför sitt kontrolluppdrag.

Indikatorerna i korthet:

Riskbaserad kontroll: mäter att kontroller genomförs i proportion till de risker som finns för hälsa och redlighet, med särskilt fokus på högriskanläggningar.

Verkningsfull kontroll: mäter andelen avvikelser som åtgärdas inom ett år.

Rättssäkra myndighetsåtgärder: mäter andelen avvikelser som leder till överklagningsbara myndighetsbeslut.

Likvärdighet: jämför kontrollutfall mellan olika myndigheter för att säkerställa enhetliga bedömningar.

Indikatorerna har börjat tillämpas stegvis med uppföljning av 2024 års kontroller under 2025.

Även om indikatorerna är avsedda att användas vid revision av kontrollen så är förhoppningen att det ska vara möjligt för varje enskild kontrollmyndighet att använda utfallet för egen uppföljning av kontrollen, genom uttag ur myndighetsrapporteringen.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen använder sig av Livsmedelsverkets effektmål och indikatorer vid kompetensutveckling, samsynsövningar och uppföljning av kontrollen.

Nyckeltal

Målet är att minst 75 % av besöken bör vara oanmälda. Det nya riskklassningssystemet med en kontrollfrekvens över fem år innebär att vissa delar av kontrollen behöver aviseras i förväg för att ansvariga ska kunna avsätta tid för kontroll.

Kontroll- och stöddokument så som behovsutredningen, verksamhetsplanen, hur kontrollen fortlöper och vilka ingående projekt som löper under året finns här:
G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Tillsynsplan 2026

3 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

3.1 Behörig central myndighet

Livsmedelsverket är den centrala behöriga myndigheten för livsmedelskontroll i Sverige, enligt 18 § i Livsmedelsförordningen (2006:814).

3.2 Behörig myndighet för kontrollen

I 11 § Livsmedelslagen (2006:804) anges att offentlig kontroll i Sverige utövas av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna (kontrollmyndigheterna) enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Annan offentlig verksamhet utförs av kontrollmyndigheterna och andra statliga myndigheter enligt vad som anges i denna lag och i föreskrifter som regeringen meddelar. Andra uppgifter som myndigheten utför är till exempel när myndigheten utfärdar intyg, registrerar en anläggning eller fattar beslut.

En kommuns uppgift ska fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

I Österåkers kommun är det Miljö- och hälsoskyddsnämnden som är den lokala kontrollmyndigheten.

3.3 Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna

Ansaret för den offentliga kontrollen av livsmedelsanläggningar i Sverige fördelas enligt 23 § Livsmedelsförordningen (2006:813).

Livsmedelsverket ska verka för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet samt leda och samordna denna kontroll.

I den nationella kontrollplanen (NKP) beskrivs organisation och ansvarsfördelning enligt följande: Livsmedelskontrollen utförs på central nivå av Livsmedelsverket, på regional nivå av länsstyrelserna och lokalt av kommunerna. I de fall flera kommuner

gått samman i en gemensam organisation för bland annat livsmedelskontroll, är den gemensamma nämnden eller kommunalförbundet lokal myndighet. Länsstyrelserna har ansvar för livsmedelskontrollen i primärproduktionen. Försvarsinspektören för hälsa och miljö ansvarar för kontrollen av livsmedel, djurskydd, foder och animaliska biprodukter inom de flesta delar av Sveriges försvar. Kontroll av ekologiska produkter utförs av privata kontrollorgan och av den kommunala livsmedelskontrollen i de fall en aktör är undantagen att vara ansluten till ett kontrollorgan. Se ansvarsfördelningen mellan myndigheter med ansvar inom offentlig kontroll här: https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/foretag-regler-kontroll/nkp/pdf/ansvarsfordelning-mellan-myndigheter-med-uppgifter-inom-offentlig-kontroll_2023.pdf

3.4 Ansvarsfördelning inom den behöriga myndigheten

Inom Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar miljö- och hälsoskyddsavdelningen för livsmedelskontrollen. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen är underställd Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Inom miljö- och hälsoskyddsavdelningen ansvarar livsmedelsinspektörer och avdelningschef för kontrollen. Delegation av olika beslut och hur uppgifter delegeras beskrivs i Miljö- och hälsoskyddsnämndens delegationsordning, beslutad av Miljö- och hälsoskyddsnämnden, 2025-06-10, § 4:11.

4 Samordning

4.1 Samordning mellan behöriga myndigheter

Möjligheter till samverkan mellan kommuner regleras bland annat i kommunallagen och i livsmedelslagen. Samarbetet kan ske på flera olika sätt. En kommun får tex träffa avtal med en annan kommun om att kontrolluppgifter enligt livsmedelslagen får skötas helt eller delvis av den andra kommunen.

- Två gånger per år deltar handläggarna i de regionala möten som Länsstyrelsen sammankallar till. Där deltar representanter från Länsstyrelsen, länets kommuner och i vissa fall en representant från Livsmedelsverket. Vid länsträffarna diskuteras och presenteras nyheter inom livsmedelsområdet och resultaten från genomförda projekt.
- Samverkan mellan Nordost kommunerna sker genom minst tre sammankomster årligen då olika frågeställningar kan diskuteras, utbildningstillfällen, samsynsinspektioner och studiebesök organiseras och genomförs.
- Matförgiftningsutredningar sker i samarbete mellan kommunen, smittskydd Stockholm, smittskyddsläkare, Länsstyrelsen och i speciella fall även Livsmedelsverket. Även andra kommuner kan involveras i utredningen.
- Gemensamma aktörer på marknaden hanteras ofta gemensamt av berörda kommuner eller kommun och länsstyrelse.

- SILK, samverkansgrupp inom livsmedelskontrollen, har möten 2 gånger/år och är en samverkansgrupp med syftet är att genom samarbete och operativa insatser skapa en effektivare och mer rättssäker livsmedelskontroll i Stockholmsområdet. Arbetsgrupperna träffas oftare än två gånger/år.
- Inom SILK-samarbetet genomförs utbildningar och olika provtagningsprojekt men även kontrollprojekt utan provtagning.
- RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) vidarebefordras från Livsmedelsverket till berörd kommun. Uppföljning sker genom digital återkoppling från kommunen till livsmedelsverket.
- iRASFF, det nationella systemet för livsmedelslarm kan användas för informationsutbyte mellan olika nationella kontrollmyndigheter.
- Revisioner av kommunens verksamhet ska genomföras av Länsstyrelsen och Livsmedelsverket. Dessa revisioner är pausade sedan 1 januari 2022 då det saknas finansiering och bemyndigande att utföra revisionerna.
- Livsmedelsverket samordnar och leder livsmedelskontrollen i hela landet genom stödjande och styrande information på kontrollwiki, livsteck.net, samrådsmöten, utbildningar och riksomfattande kontrollprojekt.
- SPAT, Samordnad Provtagning Av Tappkransvatten, är en samverkan mellan Norrvattens medlemskommuner för en samverkan kring provtagning av distributionsnätet. Möten hålls 2 gånger/år.

4.2 Samordning inom behöriga myndigheter

Samordning av livsmedelstillsynen inom miljö- och hälsoskyddsavdelningen sker genom:

- Veckoavstämning varje måndag,
- Arbetsplatsträffar, 11 gånger per år
- Gruppmöten, minst 12 ånger per år,
- Samsynsövningar,
- Avstämning och diskussioner mellan skrivborden,
- Gemensamma inspektioner, med mera.

4.3 Delegering av uppgifter inom den offentliga kontrollen

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun delegerar för närvarande inte någon uppgift inom ansvarsområdet livsmedelskontroll till annan myndighet.

5 Befogenheter och resurser för kontrollen

5.1 Kontrollmyndighetens befogenheter

Livsmedelslag (2006:804) ger rätt till kommunal samverkan och överflyttning av kontroll, rätt att på begäran få upplysningar och ta del av handlingar, och tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som har anknytning till verksamheten och där göra undersökningar och ta prover, stöd för föreläggande, förbud, vite och polishjälp samt rättelse på verksamhetsutövarens kostnad, med mera.

Livsmedelsförordning (2006:813), 23 § anger vilka verksamhetstyper kommunen har kontrollansvar för. Den myndighet som har kontrollansvaret ansvarar även för registrering och godkännande av verksamheten.

Om kontrollen av verksamheten i en anläggning med stöd av 15 eller 17 § livsmedelslagen (2006:804) flyttas över från en kommunal nämnd till Livsmedelsverket, ska verket i fortsättningen pröva frågor om godkännande av anläggningen eller registrera anläggningen.

Om kontrollen av verksamheten i en anläggning med stöd av 16 § livsmedelslagen flyttas över från Livsmedelsverket till en kommunal nämnd, ska denna nämnd i fortsättningen pröva frågor om godkännande av anläggningen eller registrera anläggningen.

Livsmedelsförordning (2006:813), 24 §, den myndighet som prövar godkännande av en anläggning prövar även frågor om återkallande eller tillfälligt upphävande av godkännande i enlighet med bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll av och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel med mera.

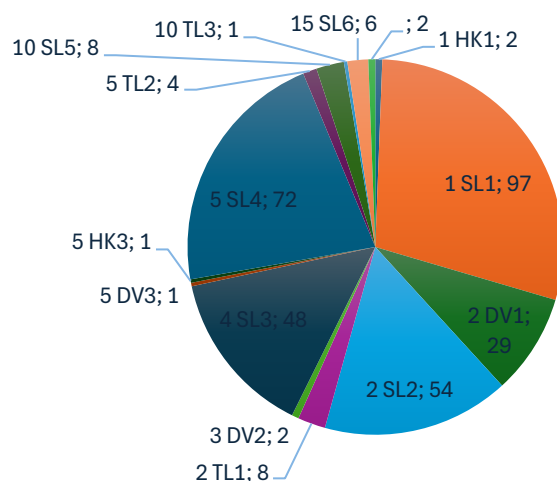
Godkännande av anläggningar för tillverkning av snus och tuggtobak och vattenanläggningar får återkallas av den myndighet som prövar frågan om godkännande av anläggningen.

Livsmedelsverkets föreskrifter, se Livsmedelsverkets hemsida.

För åtgärder vid bristande efterlevnad, sanktioner, se avsnitt 7, nedan.

5.2 Kontrollpersonal och utrustning

Antalet livsmedelsverksamheter, livsmedelsverksamheternas kontrollfrekvenser och den genomsnittliga rikttiden för kontrollen ligger främst till grund för vilka personella resurser som krävs för livsmedelskontrollen. Antal anläggningar och anläggningstyper kan variera mellan olika år vilket gör att behovet av kontrollpersonal också kan variera. En behovsinventering görs därför årligen i samband med upprättande av kommande års kontrollplan. Kontrollfrekvens för kommande år tillsammans med rikttiden summeras då med övrig tid, såsom registrering, riskklassning, kontroll av nya anläggningar, klagomål och uppföljande kontroll och så vidare.

Diagrammet visar kontrollfrekvens/5 år, riskklass och antal objekt inom riskklassen. SL =sista led (restauranger, caféer, skola och förskola med flera), TL = tidigare led (tillverkning, grossister, med flera) DV = dricksvatten, HK = huvudkontor.

Det nya riskklassningssystemet innebär svårigheter att beräkna behovet av personella resurser. Systemet är oprövat och bygger på kontrollfrekvens, kontroll av hela verksamhetens alla kontrollområden och eventuell reducering av frekvensen på grund av tredjeparts certifiering och god efterlevnad. Livsmedelsverket uttrycker att det förväntas en ökning av kontroll som inte var planerad, så kallad händelsestyrd kontroll, både genom klagomål från allmänheten och genom en ökning av antalet uppföljande kontroller efter konstaterade avvikelser. En ökning av den händelsestyrda kontrollen i Österåker har ännu inte sett.

För livsmedelskontrollen i Österåkers kommun finns mellan 2,5 och 2,9 årsarbetskrafter. För att göra livsmedelskontrollen mindre sårbar har årsarbetskrafterna fördelats på fem inspektörer som även arbetar inom andra tillsynsområden. Om resursbrist skulle uppstå inom livsmedelskontrollen finns en strategi för att bedöma om behov finns av att flytta timmar från annan tillsyn inom avdelningen till livsmedelskontrollen. Främst är det inspektörer som arbetar mer med livsmedelskontrollen och mindre med annan tillsyn som berörs men även övriga inspektörer kan bli berörda.

För att undvika intressekonflikter och jäv används Allmänna bestämmelser (AB), Beslut om riktlinjer för anställdas bisyssla togs i personalberedningen 2017-01-10. Bisyssla tas upp årligen i samband med medarbetarsamtal.

Särskild utrustning och utrymmen som krävs för att utföra kontrollen, till exempel utrymme för förvaring av omhändertagna livsmedel, termometer, och skyddsutrustning finns angivet i rutiner för livsmedelskontrollen, G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Rutiner\Onenote.

Senast vid delårsbokslut flaggas frånvaro som kan påverka kontrollens genomförande (till exempel föräldraledighet, långvarig sjukdom) eller ökat kontrollbehov.

Nämnden har tillgång till bilpoolsbilar, undantagsvis medges att kontrollpersonalen använder egen bil för att kunna utföra sitt uppdrag.

I lab på plan 3 finns utrymme för förvaring av en mindre mängd livsmedelsprover, arbetskläder och provtagningsutrustning. Vid behov av förvaring av större mängder livsmedel finns möjlighet till snabbt avrop.

5.3 Finansiering av kontrollen

Den offentliga kontrollen ska vara riskbaserad, utföras regelbundet och kontrollfrekvensen ska stå i proportion till riskerna i aktuell verksamhet och med hänsyn tagen till resultaten i livsmedelsföretagarens egenkontroll.

Den offentliga kontrollen ska grundas på de klarlagda riskerna i varje verksamhet enligt Livsmedelsverkets riskklassningssystem för kontrollfrekvens. I erfarenhetsmodulen tas hänsyn till tidigare resultat av livsmedelsföretagarens efterlevnad av lagstiftningen. Även en godkänd certifiering ska tas hänsyn till.

Österåkers kommun använder sig av Livsmedelsverkets vägledning för riskklassning.

Riskklassningen av en verksamhet sker så snart behörig firmatecknare skickat in de uppgifter som behövs via formulär eller i den integrerade e-tjänsten FörRätt, till miljö- och hälsoskyddsavdelningen, se rutiner för riskklassning, *G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Rutiner\Onenote*

Finansiering av livsmedelskontrollen sker med stöd av Artikel 79.1 och 79.2 (EU) 2017/625, Förordning (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter. Finansieringen sker genom uttag av avgift vid anmälan för registrering, uttag av kontrollavgift efter genomförd kontroll, efter vid uppföljande kontroll vid bristande lagefterlevnad och för annan offentlig verksamhet.

Kontrollavgiften för respektive verksamhet framräknas ur nedlagd tid vid varje kontrolltillfälle. Hur ofta en kontroll sker är baserat på de uppgifter som lämnats av behörig firmatecknare via formulär eller i den integrerade e-tjänsten FörRätt, den erfarenhet kontrollmyndigheten har av livsmedelsföretaget och om företaget har en aktuell och godkänd certifiering. Riskklassningssystemet ger en kontrollfrekvens per fem år. För att få fram en erfarenhet av verksamheten innebär det nya riskklassningssystemet att det vid varje kontrolltillfälle behöver göras en fullständig genomgång av verksamheten i alla steg.

Enligt 4 § förordningen om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel, SFS 2021:176, ska behörig myndighets och en kontrollmyndighets kostnader för offentlig

kontroll och annan offentlig verksamhet som hänger samman med kontrollen enligt 1 § ska täckas av avgifter.

Enligt Artikel 81 i förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll, kontrollförordningen, ska följande kriterier ligga till grund vid beräkning av avgifter:

- a) Löner till den personal, inklusive stödpersonal och administrativ personal, som medverkar i den offentliga kontrollen samt socialförsäkrings- och pensionsavgifter och försäkringskostnader för personalen.
- b) Kostnader för anläggningar och utrustning, inklusive kostnader för underhåll samt försäkringar och andra därmed förbundna kostnader.
- c) Kostnader för förbrukningsmaterial och verktyg.
- d) Kostnader för tjänster som organ med delegerade uppgifter tar ut av de behöriga myndigheterna för offentliga kontroller som delegerats till dessa organ.
- e) Kostnader för utbildning av den personal som avses i led a, med undantag för den utbildning som krävs för att erhålla den kompetens som krävs för att vara anställd hos de behöriga myndigheterna.
- f) Kostnader för resor och därmed förbundna traktamenten för den personal som avses i led a.
- g) Kostnader för provtagning och för laboratorieanalys, laboratorietestning och laboratoriediagnostik som officiella laboratorier tar ut för dessa uppgifter. Kontrollavgiften är baserad på en timtaxa.

Österåkers taxa för livsmedelskontrollen ändrades senast 2019 för att anpassas till den nya kontrollförordningen. Den nya taxan fastställdes i KF 2023-11-22 § 8:5 och har inför 2026 beslutats av KF 2025-11-17, § 7:5. Aktuell taxa finns på Österåkers kommuns hemsida.

Timtaxan har beräknats med hjälp av SKR:s underlag för beräkning av taxa.

Enligt artikel 79 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2017/625 ska den behöriga myndigheten ta ut pålagor för att täcka kostnader för offentlig kontroll som ursprungligen inte var planerad och som har blivit nödvändig efter det att bristande efterlevnad hos samma aktör påvisats under en offentlig kontroll som utförts i enlighet med denna förordning, och utförs för att bedöma omfattningen av och konsekvenserna av denna bristande efterlevnad eller för att verifiera att korrigerande åtgärder vidtagits.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625, Artikel 80 medger att medlemsstaterna får ta ut andra avgifter eller pålagor för att täcka kostnaderna för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet än de avgifter eller pålagor som

avses i artikel 79, om detta inte är förbjudet enligt den lagstiftning som är tillämplig på de områden som omfattas av de bestämmelser som avses i artikel 1.2.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens livsmedelskontroll finansieras med avgifter. Till stöd för avgiftsfinansieringen används:

- Förordning (EU) 2017/625,
- Avgiftsförordning 2021:176,
- Livsmedelsverkets vägledning
- Taxa för Österåkers kommun offentliga kontroll av livsmedel.
- SKR:s underlag för beräkning av taxa

5.4 Kompetenskrav och utbildning

Rutin finns för att årligen vidareutbilda personalen inom de områden som ingår i kontrollen. Utbildningar sker inom ramen för SILK, Miljösamverkan Stockholm län (MSL) och kursutbud för året. Aktörer kan vara Livsmedelsverket, Universitet/Högskola, YMH, SKR, men även andra aktörer som ger den eftersträlvade kompetensutbildningen.

En enklare kompetensprofil och plan för kompetensförsörjning finns i beredskapsplanen och i Miljö- och hälsoskyddsavdelningens gemensamma kompetensförsörjningsplan.

Genomgångna utbildningar inom livsmedel och dricksvattenkontrollen finns nedtecknat i dokument under G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Rutiner\Onenote

Krav finns på lämplig utbildning eller erfarenhet vid nyanställning eller vikariat. Lämplig utbildning för livsmedelskontrollen kan vara en miljö- och hälsoskyddsutbildning med minst 15 högskolepoäng livsmedelslagstiftning och tillsyn för inspektörer, livsmedelsagronom eller magisterprogram i livsmedelstillsyn 60 högskolepoäng.

6 Organisation och utförande av kontrollen

6.1 Registrering och godkännande av kontrollobjekt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för livsmedelskontrollen av ca 335 registrerade anläggningar inom klassningarna DV (dricksvatten), HK (huvudkontor), TL (tidigare led) och SL (sista led). De flesta verksamheterna finns inom SL, dvs med avsättning direkt till slutkonsument.

Det finns ett par grossister och några mindre produktionsanläggningar i tidigare led samt sista led så som ett mikrobryggeri, bageri, konditor, ett musterier och en

pralintillverkare. Övriga anläggningar är livsmedelsbutiker, restauranger, pizzerior, skol- och förskolekök samt caféer. Dricksvattnet i kommunen kommer från Mälaren och levereras av Norrvatten till kommungräns. Roslagsvatten har ansvar för ledningsnätet och kontroll av dricksvattenkvaliteten i kommunen. Det finns ca 32 mindre dricksvattenanläggningar i kommunen. Storleken varierar från sommaröppna caféer till vattenverk som försörjer en bostadsrättsförening.

Enligt förordning (EU) 2017/625, Artikel 10.2 finns krav på att kontrollmyndigheten ska upprätthålla aktuella register över anläggningar som är föremål för kontroll. Livsmedelsanläggningar och dricksvattenanläggningar i Österåkers kommun är registrerade i objektsregistret för livsmedelsanläggningar i ärendehanteringssystemet EDP Vision. Vid skapande av nytt livsmedelsobjekt, som görs vid nyregistrering, ny fastighetsbeteckning eller nytt organisationsnummer, skapar systemet ett unikt objektsnummer. Alla händelser registreras sedan löpande i objektsregistret.

Ett excel-ark upprättas genom utdrag ur objektsregistren senast i januari varje år där verksamhet, handläggare, kontrollfrekvens och senaste datum för nästa planerade kontroll finns med. Datum för genomförd kontroll förs in på respektive objekt i EDP Vision och som sedan utifrån kontrollfrekvens lägger datum för när nästa kontroll senast ska vara genomförd.

Uppdatering av registret görs fortlöpande och en översyn av registret sker varje år vid årsskiftet.

De företag som har glömt att anmäla upphörd verksamhet upptäcks först när kontroll ska genomföras.

Artikel 6.2, 852/2004 reglerar livsmedelsföretagarens informationsskyldighet. 2 § LIVSFS 2022:8 reglerar att anmälan bör vara skriftlig och ska anmälas till kontrollmyndigheten så att de kan registreras.

6.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll

Verksamhetstyp, omfattning, aktiviteter, erfarenhet och certifiering avgör kontrollfrekvensen för var och en av de registrerade livsmedelsverksamheterna. Livsmedelsverkets riskklassningsmodell används för att dela in verksamheterna i olika kontrollfrekvenser. Det innebär att en verksamhet klassas för mellan en kontroll per fem år och upp till tio kontroller eller fler över en period om fem år. Läs mer om riskklassningssystemet hos Livsmedelsverket:

<https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/753/riskklassning-av-anlaggningar-och-verksamheter-fran-och-med-2024>

6.3 Rutiner för utförande av kontroll

Enligt artikel 14 i förordning (EU) nr 2017/625, kan vid offentliga kontrollen, olika kontrollmetoder användas så som kartläggning, övervakning, verifiering, revision, inspektion, provtagning och analys.

Metoder och tekniker för offentlig kontroll ska inbegripa följande, beroende på vad som är lämpligt:

- Granskning av de kontroller som aktörerna har inrättat och kontrollernas resultat.
- Inspektion av
 - utrustning, transportmedel, lokaler och andra platser under deras kontroll och deras omgivningar,
 - djur och varor, inbegripet halvfabrikat, råvaror, ingredienser, processhjälpmedel och andra produkter som används för beredning och framställning av varor,
 - produkter och processer för rengöring och underhåll,
 - spårbarhet, märkning, presentation, marknadsföring och relevant förpackningsmaterial, däribland material som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel.
- Kontroll av hygienförhållandena i aktörernas lokaler.
- Bedömning av förfarandena för god tillverkningssed, god hygienpraxis och förfaranden som grundar sig på
- HACCP-principerna (principerna om faroanalys och kritiska styrpunkter).
- Granskning av dokument, spårbarhetsdokumentation och annan dokumentation som kan vara av relevans för bedömningen av efterlevnaden av de bestämmelser som avses i artikel 1.2, inklusive, där så är lämpligt, dokument som åtföljer livsmedel, foder och eventuella ämnen eller material som ankommer till eller lämnar en anläggning.
- Utfrågning av aktörer och deras personal.
- Verifiering av mätningar som aktören gjort och andra testresultat.
- Provtagning, analys, diagnostik och tester.
- Revision av aktörer.
- Annan verksamhet som är nödvändig för att identifiera fall av bristande efterlevnad.

Med begreppet system för egenkontroll menas allt en företagare företar sig (alla åtgärder och rutiner, oavsett om de är skriftliga eller inte) för att producera säkra, redliga och rätt märkta produkter. Ett system för egenkontroll innefattar alla grundförutsättningar, tillämpningen av HACCP-principerna och sådana särskilda krav eller villkor som specificeras i lagstiftningen som faller utanför begreppen HACCP och grundförutsättningar.

För kontrollverksamheten används Livsmedelsverkets vägledande dokument och kontrollwiki samt branschriktlinjer utarbetade av branschen.

Laboratoriet är ackrediterat för de analyser som utförs. Kontroll av dess ackrediteringen sker regelbundet. Nämnden försäkrar sig om att laboratoriet har ackreditering för den aktuella analysen. Kontrollmetoden provtagning används i syfte att verifiera företagets rutiner i egenkontrollen och företagets egen provtagning och kontrollprojekt där provtagning ingår samt utredning av matförgiftningar

Kontrollfrekvensen styrs av riskklassningsmodellen utifrån omfattning och aktiviteter för varje enskild verksamhet. För indelning se *G:\SBF\Miljö och hälsa\Livsmedel\Kontroll (innevarande år)*, där det framgår vilka verksamheter som ska kontrolleras innevarande år.

Resultatet från kontrollen dokumenteras i kontrollrapporter eller i beslut.

Kontrollrapport skickas till varje enskild verksamhet efter genomförd kontroll i enlighet med artikel 13 Förordning (EU) 2017/625. Kontrollrapporten innehåller de föreskrivna uppgifterna i ovan nämnd artikel. Alla kontrollrapporter upprättas och sparas i ärendehanteringssystemet EDP Vision.

6.4 Provtagning och analys

Inget specifikt laboratorium finns upphandlat för livsmedel. För dricksvattenskontrollen, större vattentäkter och enskilda brunnar finns Eurofins upphandlat. För större vattentäkter ligger dricksvattenföreskrifterna (SLVFS 2022:12) till grund för upphandlade tjänster och för enskilda brunnar Livsmedelsverkets råd om enskild dricksvattenförsörjning. Dricksvattenföreskrifterna är baserade på direktivet (EU) 2020/2184. Vanligtvis används Eurofins även för livsmedelsprover då detta förenklar transporten till laboratoriet.

Efter kontakt med Folkhälsomyndigheten eller Livsmedelsverket eller vid brådskande analyser kan det vara aktuellt att anlita ett annat laboratorium än Eurofins. Det kan även bli aktuellt att anlita taxi för brådskande transport av analysmaterial till inlämningsstället.

Uppgifter om Eurofins ackrediteringen finns att ta del av på Eurofins hemsida och följs även upp i upphandlingen.

Provtagning, urval och hantering sker inom SILK:s provtagningsplan där tillvägagångssätt finns angivna för de olika projekten.

Vid misstanke om matförgiftning omfattande fler än en person ska provtagning ske av aktuellt livsmedel, om det är möjligt, och analyseras avseende aktuella parametrar efter samråd med ackrediterat laboratorium. Provtagningen ska ske skyndsamt.

Vid samråd med ackrediterat laboratorium avgörs om analysmaterial ska skickas med taxi omgående eller frysas in och skickas vid ordinarie avhämtning till Eurofins, måndagar kl. 12.00 året runt och under perioden maj - augusti även torsdagar kl. 12.00.

Se även rutin för anmälan misstänkt matförgiftning under *G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Rutiner\Onenote*

Rutiner för hur provtagning utförs finns under, *G:\SBF\Miljö och Hälsoskydd\Rutiner\Onenote*

Rutiner för fastställande av provtagningsprogram för större vattentäkter finns under, *G:\SBF\Miljö och hälsa\Rutiner*

Provtagningsinstruktion för större vattentäkter finns under, *G:\SBF\Miljö och hälsa\Rutiner*

6.5 Rapportering av kontrollresultat

Genom 31 § livsmedelsförordning (2006:813) bemyndigas Livsmedelsverket att föreskriva att kontrollmyndigheterna ska lämna rapporter om sin kontroll. Livsmedelsverket har meddelat i en för kommunerna bindande föreskrift SLVFS 2009:13 om rapporteringsskyldighet för tillsynsmyndigheter. I denna föreskrivs att de kommunala nämnder som utövar kontroll enligt livsmedelslagen till Livsmedelsverket ska lämna de uppgifter om tillsynen som verket särskilt beslutar om.

Kontrollresultaten rapporteras till livsmedelsverket årligen via myndighetsrapporteringen IMYR via livsteck.net. Kontrollresultaten sammanställs automatiskt i ärendehanteringssystemet efter kontinuerlig inläggning i under året.

Kommunerna ska via kontroller på registrerade kontrollobjekt, övervaka så att de livsmedel som produceras är säkra. I de fall skadliga livsmedel kan misstänkas ha spridits, ska myndigheten medverka till att livsmedlen spåras, återtogs från marknaden och oskadliggörs samt att orsaken utreds. Kontrollen av vattenverken är i detta fall särskilt väsentlig med tanke på vattnet som möjlig väg för smittspridning.

Enligt föreskriften om epidemiologisk utredning av livsmedelsburna utbrott (LIVSFS 2005:7) ska kontrollmyndigheterna rapportera dessa utbrott till Livsmedelsverket. Föreskriften innehåller även krav på bevarande och förvaring av livsmedelsprover vid livsmedelsburna utbrott. Artikel 113, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 styr livsmedelsverkets rapporteringsskyldighet till kommissionen.

Vid delår och i verksamhetsberättelsen, efter den årliga rapporteringen görs en sammanställning över kontrollresultat i form av antal kontrollerade anläggningar, antal kontroller totalt, provtagningar och utfall, extra offentlig kontroll i tid och orsak samt beslut m.m. Detta redovisas till Miljö- och hälsoskyddsnämnden och används som grund för framtida planering.

För sammanställning används utdrag ur ärendehanteringssystemet, excelarket kontroll 2025 och IMYR.

6.6 Öppenhet i kontrollen

Offentlighet som huvudregel. I artikel 11 i förordning (EU) 2017/625 finns krav om en hög grad av insyn i kontrollmyndigheternas verksamhet samt sekretess för vissa uppgifter hos kontrollmyndigheterna.

Allmänheten ska i regel ha tillgång till information om den behöriga myndighetens kontrollverksamhet och dess effektivitet, information i enlighet med artikel 40 i (EG) nr 178/2002.

Den behöriga myndigheten ska på lämpligt sätt säkerställa att dess personal inte lämnar ut information som den fått del av i samband med offentlig kontroll och som är av den arten att den i vederbörligen motiverade fall omfattas av sekretess. Sekretesskyddet får inte hindra spridning via obehöriga myndigheter av den information som avses i punkt 1 b. bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter inte ska påverkas.

Den information som omfattas av sekretess inbegriper följande:

- sekretess i samband med förundersökning eller pågående rättegång,
- personuppgifter,
- dokument som omfattas av ett undantag enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar.
- Skyldigheter i fråga om konfidentiell behandling, Artikel 8 (EU) 2017/625.

I Sverige regleras öppenheten i kontrollen framför allt av Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I korthet innebär detta att alla myndigheter är skyldiga att föra register över de allmänna handlingar som finns hos myndigheten. Ett sådant register kallas vanligtvis för diarium. I diariet registreras uppgifter om dels de handlingar som kommer in till myndigheten, till exempel brev och ansökningar, dels de handlingar som upprättas vid myndigheten, till exempel beslut och kontrollrapporter. I diariet registreras både offentliga och hemliga handlingar.

Vem som helst har rätt att begära att få se en handling som finns hos en myndighet. En allmän handling är vanligen också offentlig, det vill säga vem som helst får ta del av den. Vissa handlingar kan dock innehålla uppgifter som är sekretessbelagda, alltså hemliga. Detta ska prövas av myndigheten utifrån gällande lagstiftning när någon ber att få ut en handling.

Från och med den 25 maj 2018 gäller även reglerna i dataskyddsförordningen (GDPR), Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG.

Alla offentliga handlingar kan begäras ut och kopieras då upp skyndsamt och utan kostnad om det rör sig om en mindre mängd information. Vid önskemål om större mängd information tas en avgift ut motsvarande materialkostnaden och information ges om att det behövs lite mer tid för att utföra önskemålet. [20. Bilaga 1. Avgiftstaxa för kopia eller avskrift av allmän handling i Österåkers kommun ÖFS 2024 XX.pdf.](#)

Postlista lämnas till lokaltidningar om de så önskar.

Kontrollplanen eller olika sammanställningar offentliggörs i samband med att de behandlats i Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kontrollrapporter, beslut och andra handlingar så som analyssvar finns i ärendehanteringssystemet. Äldre handlingar finns i pappersform i akt i när arkiv hos miljö- och hälsoskyddsavdelningen eller i kommunarkivet. Dessa handlingar lämnas ut vid förfrågan och efter sekretessprövning.

Efter Miljö- och hälsoskyddsnämndens sammanträden justeras protokollen senast inom 14 dagar. Bevis om justerat protokoll anslås på anslagstavla i Alceahusets entré och på webben.

7 Sanktioner - åtgärder bristande efterlevnad av lagstiftningen

När nämnden konstaterar att en verksamhet inte uppfyller kraven i livsmedelslagstiftningen kommuniceras detta med företagets representanter muntligen på plats och skriftligt i en kontrollrapport och föreläggande eller beslut. Beroende på allvarlighetsgraden och på när anläggningen ska ha sin nästa planerade kontroll kan företagarens åtgärder följas upp i en extra offentlig kontroll eller vid nästa ordinarie kontroll. I vissa fall med allvarliga avvikelser fattas beslut om sanktion direkt när avvikelsen har konstaterats. Annars fattas beslut om sanktion i det fall avvikelsen inte är åtgärdad vid uppföljningen. Sanktioner som kan bli aktuella är:

- föreläggande att vidta vissa åtgärder
- förbud att bedriva viss verksamhet, till exempel nedkylning
- förbud att bedriva livsmedelsverksamhet i anläggningen (stängning)
- förbud mot utsläpande på marknaden av visst livsmedel (saluförbud)
- omhändertagande av livsmedel
- Sanktionsavgift för att företaget exempelvis inte har registrerat livsmedelsföretaget hos kontrollmyndigheten.

Nämnden har utifrån livsmedelsverkets vägledning om åtgärder vid bristande efterlevnad av livsmedelslagstiftningen arbetat fram en skriftlig rutin för ”Åtgärder vid bristande efterlevnad av livsmedelslagstiftningen”. Livsmedelsinspektören och avdelningschefen har en långtgående delegation gällande krav på åtgärder som kan ställas vid bristande efterlevnad. Livsmedelslagen föreskriver även att kontrollmyndighet ska verka för att överträdelser av livsmedelslagstiftningen beivras, d.v.s. lämna ärendet till åtal vid bristande efterlevnad.

Rutiner för när sanktionsåtgärder vidtas är ett av kontrollmyndighetens verktyg för att säkerställa att alla verksamheter behandlas lika. Se, *G:\SBF\Miljö och hälsa\Rutiner*.

8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen

8.1 Uppföljning

Varje månad revideras kontrollen mot verksamhetsplanen för året. En redovisning av överensstämmelsen med planeringen och en prognos redovisas miljö- och hälsoskyddsnämnden vid delårsuppföljningen, skriftligt och muntligt. Utfallet för året redovisas nämnden i början av kommande år i verksamhetsberättelsen.

Verksamhetsplan, uppföljningar och verksamhetsberättelser finns på intranätet, under *G:\SBF\Miljö och hälsa\Tillsynsplan*

Revision av kontrollplan, verksamhetsplan och rutiner sker under hösten, samtidigt som verksamhetsberättelsen sammanställs. Rutiner uppdateras löpande vid behov och vid årsskiftet.

Rutiner finns för att säkerställa att alla verksamheter bedöms lika av olika inspektörer. Normerande kontroller inom nordostsamarbetet, STONO ska även de leda till en lika bedömning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ges fortlöpande information om budget och verksamhet i och med att månadsrapporterna redovisas. Förutom ekonomisk rapport innehåller månadsrapporten även en kort uppföljning av verksamheten och nyckeltal.

8.2 Revisioner

Livsmedelsverket och Länsstyrelsen reviderar livsmedelskontrollen i enlighet artikel 6 i förordning (EU) 2017/625.

Länsstyrelsen reviderade livsmedelskontrollen i Österåkers kommun 2012-04-19, dnr. 2011.1257-460 och 2018-02-20, dnr. 2018.148-460

Livsmedelsverket utför kommuninspektion och normerande kontroll. Senaste normerande kontrollen för livsmedel, då även Länsstyrelsen medverkade, utfördes i Österåkers kommun 2005-08-30. Se Dnr. 2004.0158-460.

En normerande kontroll av dricksvatten utfördes i Österåkers kommun 2009-11-20, även då medverkade Länsstyrelsen. Se Dnr. 2009.3005-460.

Sveriges livsmedelskontroll, inklusive revisionssystemet, granskas av EU-kommissionens direktorat för hälsa och livsmedel DG SANTE F.

Enligt nämndens interna kontrollplan sker intern revision av ett urval handlagda ärenden regelbundet. Se intern kontrollplan 2025.

Kommunens revisorer reviderar regelbundet Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Revisionen har i syfte ge kommunens revisorer ett underlag för bedömning av hur nämnderna under året utfört sin uppgift utifrån av Kommunfullmäktige angivna mål, inriktning och ramar. Revisorernas granskning syftar även till att bedöma om Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver en ändamålsenlig tillsynsverksamhet och säkerställer en tillräcklig intern kontroll vid hanteringen av tillsynsärenden.

Uppgifter som behandlas av revisorerna bidrar till granskning av ansvarsprövning, och de formulerade revisionsfrågorna vid revisionen hösten 2022 var följande:

- Finns det mål uppsatta för tillsynsverksamheten?
- Finns det tillsyns- respektive kontrollplaner och bygger dessa på dokumenterade risk- och behovsanalyser?
- Uppnås målen för tillsynsverksamheten?
- Har nämnden har system för att utvärdera kvalitet och enhetlighet i myndighetsutövningen?
- Säkerställer nämnden att erforderlig kompetens och tillräckliga resurser finns i organisationen?
- Sker en kontinuerlig rapportering till nämnden?

8.3 Utvärdering

Österåkers kommun ingår i Stockholm Business Alliance (SBA) och SKR:s Insikts enkätundersökning av Nöjd Kund Index (NKI). För Miljö- och hälsoskyddsnämnden mäts NKI hos företag där tillsyn och kontroll har genomförts. Resultaten sammanställs och presenteras kommunerna där varje kommunal enhet sedan arbetar med sina svaga punkter.

Ett av kommunens fyra övergripande mål är att Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet. Miljö- och hälsoskyddsnämndens mål är att kundnöjdhet inom miljö- och hälsoskyddstillsyn, livsmedelskontroll samt avseende serveringstillstånd ska vara hög.

För att kunna utvärdera effektiviteten och ändamålsenligheten sker en utvärdering inom kontrollverksamheten årligen. Resultaten av utvärderingen ligger till grund för planering nästkommande år.

9 Beredskap

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en tagit fram en beredskapsplan för dricksvatten och livsmedel. Beredskapsplanen finns i en pärm i hyllan vid livsmedelsinspektörerna, men även på intranätet, G:\SBF\miljö och hälsoskydd\Kris

I Österåkers kommun finns:

- Reglemente för krisledningsnämnden
- Risk och sårbarhetsanalys

- Roslagsvattens rutiner vid vattenläcka, otjänligt vatten med mera.
- Plan för nödvattenförsörjning
- Rutin för misstänkt matförgiftning
- Kommunen har en krisplan som kan användas vid krisledning och krishantering för den egna organisationens arbete
- Tjänsteman i beredskap (TiB) dygnet runt.
- Kommunikatör i beredskap (KiB) dygnet runt.

RASSF

Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) är ett nätverk som ger möjlighet till snabbt utbyte av information om livsmedel, foder och material i kontakt med livsmedel som kan innebära en risk för människors hälsa. Se artikel 50 i förordning (EG) nr 178/2002.

iRASFF är det EU gemensamma webbaserade verktyg som används för kommunikation av RASFF meddelanden. iRASFF har vidareutvecklats och systemet tillåter nu att berörda kontrollmyndigheterna själva skapar och tar emot meddelanden. En ytterligare effekt av utvecklingen är att meddelanden kommer att kunna skickas mellan myndigheter inom Sverige. Tidigare har iRASFF endast använts av den Nationella kontaktpunkten som då hanterat ärenden då andra länder varit inblandade.

Alla kontrollmyndigheter måste vara anslutna och använda sig av iRASFF sedan den 1 mars 2018. Se 6 § (LIVSFS) 2009:13.

Kommunikationen förenklas och systematiseras med hjälp av systemet iRASFF. Den information som tidigare utbytts via mejl eller telefon lämnas i stället i denna databas där hela ärendet syns för alla kontrollmyndigheter.

För vissa smittsamma sjukdomar finns myndighetsgemensamma planer eller strategier framtagna:

- Strategi för myndighetssamverkan vid utbrott av zoonotisk sjukdom,
- Handlingsplan för myndighetssamarbete vid zoonosutbrott.

Förutom kontakter via telefon och e-post och myndigheternas egna webbsidor, finns fler möjligheter till samverkan mellan myndigheter för information som riktas till allmänhet och media.

Samtliga myndigheter har möjlighet att använda sig av informationssystemet "WIS". WIS är en portal för Sveriges civila beredskap där aktörer delar information före, under och efter samhällsstörningar. Genom att aktivt dela information i WIS kan alla enkelt och effektivt skapa sig en helhetsbild av läget, en samlad lägesbild. Systemet kan även användas som stöd vid övningar och utbildning men också som erfarenhetsbank i det förebyggande arbetet. Systemet ägs och förvaltas av MSB.

Livsmedelsverket kan använda sig av sin webbplats <http://www.livsteck.net> som informationskanal till kommuner och länsstyrelser som ett komplement till den ordinarie webbplatsen.

Jordbruksverket använder DAWA som beslutsstödsystem för att för lagra och sammanställa information vid utbrott av epizootiska sjukdomar med mera.

Jordbruksverket ansvarar för nationell samordning av de uppgifter som en medlemsstat har enligt artikel 115 i förordning (EU) 2017/625 om allmän beredskapsplan för foder och livsmedel. (SFS nr: 2009:1426)

På Statens veterinärmedicinska anstalts hemsida finns information om smittsamma djursjukdomar och länkar till motsvarande sidor hos Jordbruksverket (<https://www.sva.se/amnesomraden/smittlage/epizootisjukdomar/>).

Livsmedelsverket ansvarar för den Nationella vattenkatastrofgruppen VAKA. VAKA ger stöd till kommuner och regioner som drabbats eller kan komma att drabbas av problem med dricksvattenförsörjningen.

På www.krisinformation.se finns samhällsinformation om kriser och risker i samhället.

De behöriga myndigheternas beredskapsarbete inom samtliga områden av livsmedelskedjan beskrivs i Nationella kontrollplanen.

<https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/foretag-regler-kontroll/nkp/pdfer/myndigheternas-uppgifter-i-beredskapsarbetet.pdf>

10 Sveriges Nationella kontrollplan

I Sveriges nationella kontrollplan (NKP) beskrivs hur den offentliga kontrollen i alla led av livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd sker. Nationella planen finns bland annat på Livsmedelsverkets webbplats:

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/sa-kontrolleras-ditt-foretag/nkp-webben>